

Załącznik nr 4 do Wojewódzkiej
Strategii w Zakresie Polityki
Społecznej na lata 2016-2025

**WOJEWÓDZKI PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
NA LATA 2016 – 2025**

Opole, grudzień 2015

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
1. Podstawy prawne wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	3
2. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – zadania samorządu województwa	4
3. Przemoc w rodzinie – zarys zagadnień teoretycznych	5
4. Przemoc w rodzinie – diagnoza zjawiska oraz realizacja zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	8
5. Cele i działania <i>Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2016–2025</i>	13
6. Realizatorzy wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	15
7. Finansowanie wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	15
8. Ramowe programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowe programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	16

WSTĘP

Przemoc w rodzinie, w dzisiejszym rozumieniu, jest zjawiskiem społecznym towarzyszącym ludzkości od początku istnienia instytucji rodziny. Na przestrzeni wieków różna była akceptowalność tego zjawiska, natomiast nie ma wątpliwości, że przemoc występowała w usankcjonowanych społecznie związkach i dotykała zwykle osoby najsłabsze, tj. dzieci, kobiety, a także osoby starsze bądź osoby z niepełnosprawnościami. Zmiana społecznego podejścia do oceny stosowania przemocy w rodzinie zaczęła się wraz z rozwojem praw człowieka, w tym w szczególności praw dzieci i kobiet. Coraz częściej wskazywano, że przemoc wobec osób najbliższych jest niedopuszczalna i winna podlegać karze. Na przestrzeni XX wieku, a w szczególności w drugiej połowie, rozpoczęto liczne badania naukowe, ukazujące skalę i konsekwencje społeczne oraz indywidualne stosowania przemocy wobec osób najbliższych. W ślad za tym wprowadzono różnorodne uregulowania prawne, w tym międzynarodowe, mające na celu zapobieganie temu zjawisku na całym świecie. Jednocześnie pogłębiano badania naukowe nad zaobserwowanymi prawidłowościami w zachowaniach przemocowych i reakcji ofiar przemocy, a także nad skalą samego zjawiska.

Skala przemocy w rodzinie, jako zjawiska zachodzącego w środowisku zamkniętym, jest niezwykle trudna do oszacowania. Składa się na to wiele przyczyn, poczynając od braku udziału osób trzecich, oporu ofiar przed wyjawieniem sytuacji na zewnątrz ze względu na uwarunkowania społeczne, obawę przed rozpadem związku, zachowaniem sprawcy, itp.

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w województwie opolskim jest procesem wymagającym czasu, wysiłku, nakładów finansowych, zaangażowania wszystkich służb, a także zmiany świadomości społecznej. Realizacja Programu powinna przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie w województwie opolskim. Założeniu temu odpowiada cel główny Programu, którym jest zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w województwie opolskim.

1. PODSTAWY PRAWNE WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

- ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ✓ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ✓ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- ✓ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
- ✓ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

INNE DOKUMENTY ODZWIERCIEDLAJĄCE I WPŁYWAJĄCE NA ZAŁOŻENIA WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020;
- ✓ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030;
- ✓ Strategia Rozwoju Kraju 2020;
- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

2. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE – ZADANIA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2016–2020 opiera się na aktualnie obowiązujących aktach prawnych, a także innych dokumentach spójnych ze strategicznymi dokumentami obowiązującymi w województwie opolskim.

Zadania ujęte w ramach *Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2016-2025* realizowane będą przede wszystkim w oparciu o ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz.1493 ze zm.) w związku z ustawą z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 125, poz. 842), której celem jest poprawa skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zgodnie z art. 6 ust. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie „Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności:

- 1) *opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;*
- 2) *inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;*
- 3) *opracowywanie programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;*
- 4) *organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie”.*

Nowelizacja ustawy z roku 2010 wprowadziła całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci, wzmocniła ochronę ofiar przemocy w rodzinie poprzez skuteczniejsze izolowanie sprawców przemocy od swoich ofiar, efektywniejsze egzekwowanie zakazu zbliżania się do ofiary, w tym możliwość wydania przez sąd nakazu opuszczenia wspólnego mieszkania przez sprawcę tragedii rodzinnej. Dodatkowo znówelizowana ustawa wprowadziła m.in. bezpłatną obdukcję oraz obowiązkową terapię dla sprawców przemocy. Umieszczono także zapis uprawniający pracownika socjalnego do interweniowania w przypadkach zagrożenia zdrowia lub życia dziecka.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 szczególny nacisk kładzie na podnoszenie świadomości społecznej na temat promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy, a także upowszechniania informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą i stosującym przemoc, w celu skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zagadnienie dotyczące przemocy w rodzinie zostało ujęte również w dokumentach strategicznych m.in. w *Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, która jest jedną z dziewięciu strategii sektorowych stanowiących „inne strategie rozwoju” w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, ze zm.). Głównym celem ww. Strategii jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjału osób, aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym, ekonomicznym, na wszystkich etapach życia. W celu szczegółowym 3 „Poprawa sytuacji i grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy” jednym z kierunków interwencji jest „Wsparcie dla osób zagrożonych lub dotkniętych przemocą w rodzinie”. W *Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju – Polska 2030*, jak i strategii średniookresowej, tj. *Strategii Rozwoju Kraju 2020*, zawarte zostały kierunki interwencji dotyczące zapewnienia jak najlepszej adresowalności świadczeń oraz podejmowania działań na rzecz profilaktyki rodziny, skierowane do rodzin z różnymi dysfunkcjami, w tym zagrożonymi lub dotkniętymi przemocą.

Jednym z kierunków rozwoju województwa opolskiego zawartym w *Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.* jest *Konkurencyjny i stabilny rynek pracy* (cel strategiczny 1), a w ramach niego cel operacyjny 1.4. *Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu*. Jednocześnie *Wojewódzkiej Strategii w Zakresie Polityki Społecznej na lata 2016-2025* jednym z głównych zamierzeń w zakresie polityki społecznej jest *Bezpieczna i aktywna rodzina* (cel strategiczny 1), co jest zgodne z założeniami horyzontalnymi SRWO do 2020 r. mających zapobiegać i przeciwdziałać procesom depopulacji oraz wzmocnić i poprawiać funkcjonowanie rodzin z dziećmi. Działania w zakresie tego celu będą dotyczyły profilaktyki i działań aktywizujących skierowanych do rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli rodzin w kryzysie, w tym rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy.

3. PRZEMOC W RODZINIE – ZARYS ZAGADNIENÍ TEORETYCZNYCH

Najważniejszym dokumentem w ustawodawstwie polskim dotyczącym zagadnień związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.). Rozdział drugi poświęcony „Wolnościom, Prawom i Obowiązkom Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne. Konstytucja przyznaje każdemu prawo żądania od organów władzy publicznej szczególnej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Niezmiernie istotne znaczenie, jakie państwo polskie przykładą do zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie, widoczne jest w zapisach ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Powyższa ustawa przemoc w rodzinie definiuje jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste osób w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Przemoc w rodzinie dotyka wszystkich jej członków, czyli ofiar, świadków i sprawców i w sposób długotrwały wpływa na jej codzienne funkcjonowanie.

Aby można było mówić o zjawisku przemocy, muszą zostać spełnione cztery warunki:

1. Przemoc to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania, które służy osiągnięciu konkretnego celu, np. zachowania zgodnego z życzeniem osoby wykazującej zachowania przemocowe. Druga osoba powinna się podporządkować, nie ma prawa do wyrażenia własnego zdania.
2. Przemoc ma miejsce wtedy, gdy jedna osoba ma wyraźną przewagę fizyczną, psychiczną, materialną, zawodową, społeczną nad drugą i wykorzystuje ją, by wpłynąć na drugą.
3. O przemocy mówimy wtedy, gdy działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej, czyli nie liczy się z jej uczuciami, potrzebami.
4. Przemoc występuje, gdy osoba doświadczająca powyższych zachowań i działań doznaje cierpienia i szkód zarówno fizycznych, jak i psychicznych.

Rodzaje przemocy

Przemoc domowa ma różne oblicza. Możemy ją podzielić na:

- ✓ Przemoc gorąca – charakteryzuje się agresją słowną i fizyczną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych.
- ✓ Przemoc chłodna – jest pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina raczej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię fałszywie pojmowanych „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka.

Formy przemocy

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy pomocy różnych instrumentów.

Przemoc fizyczna (naruszenie nietykalności fizycznej) określana jest jako intencjonalne zachowanie, które powoduje uszkodzenie ciała, albo niosące takie ryzyko. Jest to np. bicie ręką, pięścią, kopanie, popychanie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za włosy, uszy, szczypanie, szarpanie, duszenie, przypalanie papierosem.

Przemoc psychiczna (naruszenie godności osobistej) zawiera przymusowe zachowania i groźby. Okazywana jest na przykład poprzez poniżanie, szantaż emocjonalny, nadmierną kontrolę, wywieranie presji psychicznej, upokarzanie, używanie, gróźb, drażnienie, wyśmiewanie w towarzystwie, wymuszenie lojalności, zakaz wyrażania własnego zdania, ograniczanie kontaktów z innymi osobami, wzbudzanie poczucia winy, nieposzanowanie godności, lekceważenie prywatności

i granic drugiej osoby, zmuszanie do przerastającego wydolność organizmu wysiłku, ograniczanie snu i pożywienia, nieokazywanie uczuć, odrzucenie, celowe traktowanie „milczeniem”. Ta forma przemocy powoduje szkody psychiczne u osób jej doświadczających.

Przemoc seksualna (naruszenie intymności) dotyczy zmuszania osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowania aktywności seksualnej bez świadomości drugiej osoby lub gdy nie jest ona w stanie odmówić. Przymus polega na użyciu siły lub szantażu. Jest to wymuszanie pożycia, obmacywanie, zmuszanie do praktyk seksualnych, gwałt, ocena sprawności seksualnej, wyglądu, nieliczenie się z życzeniami partnera/partnerki.

Przemoc ekonomiczna (naruszanie własności) – czyli celowe niszczenie czyjejś własności, pozbawianie partnera środków do życia, tworzenie warunków uniemożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb. Polega na niszczeniu lub zabieraniu rzeczy, uszkodzaniu ich, zabieraniu pieniędzy, przeglądaniu korespondencji, dokumentów, konta bankowego, dysponowaniu czyjąś własnością.

Zaniedbanie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich, czyli pozbawianie możliwości do zaspokajania podstawowych potrzeb odnoszących się do jedzenia, picia, schronienia, snu, odpoczynku, brak pomocy w chorobie, nieudzielenie pomocy.

Połączenie ww. form przemocy - formy przemocy często występują łącznie, objawiając się w różnych postaciach i konfiguracjach.

Warunki sprzyjające występowaniu przemocy to:

- Normy kulturowe i społeczne występujące w danym środowisku, np. przekonanie o tym, że dziecko nie ma praw takich, jak dorośli, stosowanie kar cielesnych wobec dzieci, patriarchalny, autorytarny model rodziny, w którym mężczyzna wyraźnie dominuje nad kobietą, stereotypowe myślenie o wzorcach męskości (siła, władza) i kobiecości (uległość).
- Alkoholizm i nadużywanie spożycia napojów alkoholowych, które sprzyjają zachowaniom przemocowym, osłabiają kontrolę, zwiększają prawdopodobieństwo reagowania złością, zaburzają ocenę sytuacji i sprzyjają błędnej interpretacji, powodują kłopoty z prawem i nierzadko utratę pracy, co sprzyja powstawaniu stresu i pogorszeniu sytuacji życiowej i powstawaniu przemocy.
- Podeszły wiek – osoby starsze stosują przemoc, gdy wcześniej, w historii rodziny występowały nadużycia, jeśli występuje silna zależność członków rodziny, wspólne mieszkanie, złe warunki ekonomiczne, obciążenie psychiczne i fizyczne opiekuna osoby starszej, izolacja rodziny od społeczności lokalnej i reszty społeczeństwa.
- Niepełnosprawność – osoby niepełnosprawne są częściowo lub całkowicie zależne od pozostałych członków rodziny, którzy mają nad nimi przewagę i dodatkowo są obciążeni nieustanną opieką. Nierzadko występuje wobec tych osób przemoc ekonomiczna, czyli ograniczenie dostępu do świadczeń, pieniędzy, zaspokajania podstawowych potrzeb.

Fazy przemocy

Osoby dotknięte przemocą w rodzinie często doświadczają kilku jej form jednocześnie. Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym, zazwyczaj, jeżeli ktoś raz zastosował przemoc wobec bliskich osób, może zastosować ją po raz kolejny. Jest procesem o długiej, nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości.

Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- faza narastającego napięcia – jest to początek cyklu, który związany jest ze wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych,
- faza ostrej przemocy – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji,
- faza miodowego miesiąca – jest to faza skruchy ze strony sprawcy, okazywania żalu, która jednak, bez specjalistycznej pomocy, kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy. Z czasem mamy do czynienia z miodowymi tygodniami, a później tylko z miodowymi dniami.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle skracają się fazy „miodowego miesiąca”, wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej

przemocy. To, co kiedyś było w fazie „miodowego miesiąca” traktowane jako przyjemność, przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie.

Skutki przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym oraz fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Następstwa doznawania przemocy przez osoby dorosłe

U osób poddawanych długotrwałej przemocy występują poważne problemy zdrowotne - fizyczne i psychiczne. Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem oraz innych dolegliwości, takich jak: bóle głowy, układu trawiennego, kręgosłupa, stawów. Doświadczeniu przemocy w rodzinie towarzyszą przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, decyzji, niepewność, stany lękowe, w tym lęk przed bliskością, nieufność, poczucie zagrożenia, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, zwiększone używanie środków psychoaktywnych, zaprzeczanie doświadczeniu przemocy, obwinianie się, bezradność, adaptacja do przemocy. Osoby doświadczające przemocy często zachowują się niezrozumiale, niejednokrotnie zmieniają zdanie i wycofują zawiadomienie o przestępstwie, bronią sprawcy. Zachowania te są w psychologii tłumaczone najczęściej występowaniem wyuczonej bezradności, występowaniem zjawiska „prania mózgu” czy stresu pourazowego. Wycofywanie się osób doświadczających przemocy w rodzinie z aktywnych działań służących zmianie sytuacji i wyjściu z przemocy może wynikać z przekonania o bezskuteczności tych działań, popartego wcześniejszymi doświadczeniami. Bierność i rezygnacja mogą być również wynikiem technik manipulacyjnych, jakim osoba doświadczająca przemocy była poddawana przez sprawcę, w tym stosowania technik mających utrwalić niską samoocenę i wzbudzić poczucie winy.

Następstwa doznawania przemocy przez dzieci

Na szczególnie poważne konsekwencje zachowań przemocowych narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami i/lub świadkami przemocy w rodzinie. Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa negatywnie na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Dzieci, które doświadczyły wykorzystywania seksualnego wykazują wysoki poziom depresji, poczucie osamotnienia, występują u nich myśli samobójcze, zaburzenia snu, nadpobudliwość, agresja, obniżenie samooceny i poczucie bezwartościowości.

Maltretowanie psychiczne niekorzystnie wpływa na rozwój dzieci. Może prowadzić do nieprzystosowania interpersonalnego (brak poczucia bezpieczeństwa, niski poziom kompetencji społecznych, trudności w kontaktach z rówieśnikami), deficytów intelektualnych (deficyty w zakresie możliwości poznawczych, rozwiązywania konfliktów i kreatywności), problemów afektywno-behawioralnych (agresja, samoponiżanie, lęk, wstyd i poczucie winy, wrogość i gniew, pesymizm i negatywizm). Skutki przemocy pojawiające się podczas trwania zachowań przemocowych są zaledwie początkiem destrukcyjnego wpływu przemocy domowej. Konsekwencje przemocy ujawniają się często również po długim czasie, kiedy dziecko dorasta lub w jego dorosłym życiu. Odroczone skutki przemocy objawiają się w postaci różnych form niedostosowania społecznego. Trudności w nauce, wagarowanie, ucieczki z domu, udział w młodzieżowych grupach przestępczych, wysoki poziom agresji, używanie alkoholu, zażywanie narkotyków to tylko niektóre ze sposobów ucieczki od problemu przemocy w rodzinie. Doświadczenie przemocy w dzieciństwie ma wpływ na całe dorosłe życie. Osoby, które doświadczyły przemocy, zwłaszcza seksualnej, mają problemy z nawiązaniem i utrzymaniem satysfakcjonujących relacji z innymi osobami. Ponadto, zachowania przemocowe mogą być powielane i niejako „dziedziczone”. Młodzi chłopcy wychowujący się w rodzinach, gdzie

mężczyzna znęca się nad kobietą, uczą się agresji wobec kobiet, dziewczynki zaś postrzegają bicie, maltretowanie i wykorzystywanie jako elementy wpisane w rolę kobiety. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

Společne konsekwencje przemocy w rodzinie

Przemoc zagraża życiu, niesie ze sobą cierpienie fizyczne i powoduje poważne szkody psychiczne u osób, które najczęściej przez lata doświadczają znęcania się, wykorzystywania i/lub zaniedbania. Przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Destrukcyjna siła niszczy cały system rodzinny, rozsadza go od środka, odbiera poczucie bezpieczeństwa i możliwość prawidłowego rozwoju najmłodszym członkom rodziny. Niesie ze sobą ryzyko dziedziczenia przez dzieci zachowań przemocowych i powielania ich w dorosłym życiu. Nie zwalczana przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa. Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego ważnymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

4. PRZEMOC W RODZINIE – DIAGNOZA ZJAWISKA ORAZ REALIZACJA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE

Diagnoza Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej potwierdza, że w Polsce w 2014 r. – podobnie jak w ubiegłych latach:

- nadal dominuje tendencja do wąskiego rozumienia pojęcia „przemocy”, głównie jako przemocy fizycznej;
- dostrzega się przemoc, zwłaszcza wobec dzieci, w tym w formie pozbawienia posiłku oraz przemocy seksualnej;
- istnieje mniejsza tolerancja wobec przemocy psychicznej niż fizycznej (karanie dzieci laniem popiera 26% badanych osób);
- ok. ¼ osób uznaje, że pomoc ofiarom przemocy jest nadal niewystarczająca, choć istotnie wzrósł odsetek osób przekonanych, że ofiary przemocy mogą liczyć na pomoc;
- przemoc w rodzinie (wobec dzieci i dorosłych) ma coraz częściej miejsce w rodzinach o „przeciętnych” warunkach materialnych i pozycji społeczno-zawodowej (wcześniej przemoc związana była z trudną sytuacją materialną i niską pozycją zawodową);
- sprawcami przemocy w rodzinie są najczęściej najbliższe osoby, w przypadku osób dorosłych – małżonkowie i partnerzy, a w odniesieniu do dzieci – rodzice;
- najczęściej aktom przemocy towarzyszy alkohol¹.

Ponadto, porównanie wyników badania z tą samą diagnozą z lat ubiegłych pozwoliło ustalić, że:

- w 2014 r. prawie 25% badanych deklarowało, że w ciągu swojego życia osobiście doświadczyło co najmniej jednej z 4 form przemocy (o 9 pkt. proc. mniej niż w badaniu z 2010 r.),
- respondenci najczęściej deklarowali doświadczenie przemocy psychicznej (17,3%), rzadziej – przemocy fizycznej (15,8%),
- do stosowania przemocy przyznało się 9,3% badanych – istotnie mniej niż w roku 2010, kiedy do sprawstwa przemocy przyznało się 17,4% osób,

¹ Raport cząstkowy Badanie porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy przemocy wraz z opisem charakterystyki ofiar przemocy i sprawców, MPiPS, Warszawa 2014, s. 10-11.
http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Pomoc%20spoleczna/przemoc%20w%20rodzinie/R C1-3.pdf (02.09.2015 r.).

- ponad 33% badanych deklarowało całkowity brak kontaktu z jakąkolwiek formą przemocy (w 2011 r. takich osób było mniej – 27,8%),
- ofiarami przemocy najczęściej są: młode kobiety (do 40 roku życia), o wykształceniu średnimi lub wyższym, pozostające w związku małżeńskim,
- rzadko ofiarą przemocy są: osoby starsze (pow. 60 lat) oraz osoby niepełnosprawne (ok. 5%),
- sprawcami przemocy są najczęściej: mężczyźni (ok. 76%), w wieku 30-49 lat (57%), o wykształceniu zasadniczym zawodowym lub średnim, pozostający w związku małżeńskim (80%),
- w 2014 r. 26% badanych deklarowało znajomość rodzin, w których dochodziło do przemocy wobec osób starszych lub niepełnosprawnych (15% wskazywało na przemoc psychiczną, 10% na przemoc fizyczną, 2% - seksualną, a 13,4% na przemoc ekonomiczną)².

W 2014 r. – wg danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu, w woj. opolskim zidentyfikowano 2 550 osób, co do których istniało podejrzenie, że dotknięte zostały przemocą w rodzinie (ofiary), z tego 1 785 kobiet (70%), 499 dzieci i młodzieży do 18 roku życia (małoletni) oraz 184 osoby powyżej 65 lat. Sprawcami przemocy w rodzinie było 1 900 osób.

W latach 2012–2014 odnotowano wzrost liczby ofiar przemocy w rodzinie o ponad 30%, w tym najwięcej wśród osób pow. 65 lat (o ponad 61%), oraz liczby sprawców przemocy o ponad 28%.

Tabela 1. Sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie w woj. opolskim w latach 2012–2014

Lp.	Wyszczególnienie	Sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie w latach 2012-2014			
		2012 r.	2013 r.	2014 r.	wzrost liczby sprawców i ofiar przemocy w 2014 r. 2012 r.=100%
1	Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie (ofiary) w tym:	1 955	1 908	2 550*	130,4
2	mężczyźni	188	197	266	141,5
3	kobiety	1 428	1 439	1 785	125,0
4	małoletni (dzieci i młodzież do 18 lat)	339	272	499	147,2
5	osoby pow. 65 lat	114	126	184	161,4
6	Liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie (sprawcy)	1 482	1 513	1 900	128,2

*wiersz nie jest sumą wierszy 2 do 5 (osoby pow. 65 lat mogą występować w wierszu 2 i 3)

Źródło: Dane przekazane z Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego za pismem E-I-D.0151.33.2015 z 07.08.2015 r.

Tabela 2. Sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie w woj. opolskim w 2014 r. – wg powiatów

Powiat	Sprawcy i ofiary przemocy w rodzinie w powiatach woj. opolskiego w 2014 r.		
	liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie	liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że są ofiarami przemocy w rodzinie	wskaźnik liczby ofiar przemocy na 10 tys. mieszkańców
Brzeski	110	132	14,4
Głubczycki	161	172	36,4
Kędzierzyńsko - kozielski	117	152	15,7
Kluczborski	128	158	23,6
Krapkowicki	149	247	38,1
Namysłowski	120	255	59,6
Nyski	356	455	32,5
Oleski	132	175	26,7
Opolski ziemski i Miasto Opole	448	543	21,5
Prudnicki	81	89	15,7
Strzelecki	98	172	22,7
Razem woj. opolskie	1 900	2 550	25,5

Źródło: Dane przekazane z Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego za pismem E-I-D.0151.33.2015 z 07.08.2015 r.

² Tamże, s. 9-10.

W woj. opolskim najwięcej ofiar przemocy domowej odnotowano w powiecie namysłowskim (prawie 60 osób na 10 tys. mieszkańców), a najmniej w powiecie brzeskim (ponad 14 osób na 10 tys. mieszkańców). Wysoki wskaźnik przemocy domowej wystąpił również w powiecie krapkowickim (38,1) i powiecie głubczyckim (ponad 36).

W ramach działań instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie funkcjonują:

- punkty konsultacyjne – w 2013 r. w województwie opolskim było 41 punktów, z których korzystały 1 492 osoby. W Polsce było 1071 punktów konsultacyjnych, które objęły wsparciem ogółem 53 974 osoby, średnio na 1 punkt przypadało 50 osób, w tym w województwie opolskim – 36. W 2014 r. liczba punktów konsultacyjnych w woj. opolskim wzrosła do 48,
- ośrodki wsparcia – w 2013 r. w kraju było 48 gminnych ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, w województwie opolskim funkcjonował 1 gminny ośrodek wsparcia (w 2014 r. liczba ta nie zmieniła się),
- ośrodki interwencji kryzysowej (prowadzone głównie przez powiaty) – w 2013 r. w kraju było takich placówek 181 dla 23 817 osób, w tym najmniej w województwie opolskim – 6 dla 426 osób wymagających wsparcia. W 2014 r. liczba ośrodków interwencji kryzysowej w woj. opolskim spadła do 4 (dla 418 osób),
- specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie – w 2013 r. było 36 jednostek w całej Polsce, które udzieliły wsparcia 7 601 osobom, w tym w województwie opolskim 2 ośrodki dla 812 osób (liczby te nie zmieniły się w 2014 r.)³.

Ponadto - z danych *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie* w roku 2014 r., opracowanego przez Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu wynika, że:

1. w ramach podniesienia poziomu wiedzy i świadomości społecznej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie opolskim zrealizowano 33 lokalne kampanie społeczne. Ponadto w ramach poprawy jakości systemu działań profilaktycznych opracowano 6 programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą, z czego 5 programów zostało zrealizowanych dla łącznie 591 uczestników,
2. prawie wszystkie gminy, tj. 69, czyli 97% gmin woj. opolskiego, posiada opracowane gminne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Powiatowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie zostały opracowane przez wszystkie powiaty w województwie,
3. we wszystkich gminach zostały utworzone zespoły interdyscyplinarne. Członkowie zespołów spotykali się 513 razy, co oznacza, że każdy zespół w 2014 r. odbył przeciętnie ok. 7 spotkań. Zespoły udzieliły pomocy ponad 5,1 tys. osobom, z tego 42% stanowiły kobiety, a po 29% mężczyźni i dzieci. Liczba rodzin objętych pomocą zespołów wyniosła 2 331,
4. w 2014 r. utworzono ponad 1,9 tys. grup roboczych, których członkowie odbyli ponad 7 tys. posiedzeń, co oznacza, że przeciętnie członkowie grup odbyli 4 spotkania w ciągu roku. Pomocą grup zostało objętych ponad 5,7 tys. osób. Odbiorcami pomocy, podobnie jak w przypadku zespołów interdyscyplinarnych, były głównie kobiety (41%) oraz mężczyźni (30%) i dzieci (29%). Grupy robocze udzieliły pomocy ponad 2,1 tys. rodzinom⁴.

³ *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2013 r.*, MPIPS, Warszawa, wrzesień 2014 r. <http://www.wave-network.org/sites/default/files/Poland NAP Evaluation.pdf>

⁴ *Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2014 r. w województwie opolskim*, Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu.

Tabela 3. Utworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych

Liczba utworzonych zespołów interdyscyplinarnych	71					
Liczba posiedzeń zespołów	513					
Liczba osób objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	5 166					
	w tym kobiety		w tym mężczyźni		w tym dzieci	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
	2 176	42	1 473	29	1 517	29
Liczba rodzin objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych	2 331					
Liczba utworzonych grup roboczych	1 925					
Liczba posiedzeń grup	7 086					
Liczba osób objętych pomocą grup roboczych	5 739					
	w tym kobiety		w tym mężczyźni		w tym dzieci	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
	2 332	41	1 722	30	1 685	29
Liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych	2 128					

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I – XII 2014 r. w woj. opolskim*

Ponadto:

5. najwięcej osób skorzystało ze wsparcia prowadzonych przez gminy punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie – blisko 1,5 tys. osób, z tego 61% stanowiły kobiety, 24% mężczyźni, a 15% dzieci,
6. w ramach 2 specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, funkcjonujących w woj. opolskim, pomocą objęto ponad 800 osób. Zdecydowanie najczęściej z tej formy pomocy korzystały kobiety (76%) oraz po 12% mężczyźni i dzieci,
7. wsparciem prowadzonych przez powiaty ośrodków interwencji kryzysowej objętych zostało ponad 400 osób, w tym 81% stanowiły kobiety, 11% mężczyźni, a 8% dzieci,
8. opieką i pomocą prowadzonych przez gminy ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie objętych zostało 15 osób, w tym 8 dzieci i 7 kobiet,
9. z pomocy innych placówek świadczących specjalistyczną pomoc dla osób dotkniętych przemocą skorzystały 223 osoby, w przeważającej mierze kobiety – 85%, następnie dzieci – 12% oraz mężczyźni – 3%⁵.

Tabela 4. Osoby dotknięte przemocą w rodzinie korzystające z oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie

Liczba osób korzystających z oferty punktów konsultacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	1 491	w tym kobiety		w tym mężczyźni		w tym dzieci	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
		908	61	357	24	226	15
Liczba osób korzystających z oferty ośrodków wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	15	w tym kobiety		w tym mężczyźni		w tym dzieci	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
		7	47	0	0	8	53
Liczba osób korzystających z oferty specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	810	w tym kobiety		w tym mężczyźni		w tym dzieci	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
		618	76	95	12	97	12
Liczba osób korzystających z oferty ośrodków interwencji kryzysowej	418	w tym kobiety		w tym mężczyźni		w tym dzieci	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
		337	81	47	11	34	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I – XII 2014 r. w woj. opolskim*

⁵ Tamże.

W 2014 roku gminy i powiaty realizowały również działania mające na celu upowszechnianie informacji i edukację w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Zostało opracowanych i upowszechnionych blisko 19,5 tys. materiałów informacyjnych, m.in. w zakresie uzyskania pomocy medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej. Jednocześnie w ramach realizacji ww. celu zostało zorganizowanych 21 lokalnych kampanii społecznych. Ponadto przeprowadzono 406 inicjatyw oferujących zajęcia edukacyjne w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie, w których uczestniczyło blisko 2,9 tys. osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

W skali województwa udzielono wsparcia w formie poradnictwa blisko 5 tys. osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w tym najwięcej, tj. 51% osób skorzystało z poradnictwa socjalnego, następnie z poradnictwa psychologicznego – 45%, z poradnictwa prawnego – 23%, z poradnictwa zawodowego i rodzinnego – 11%, a z poradnictwa medycznego 5%. Ta sama osoba mogła skorzystać z różnych form poradnictwa.

Tabela 5. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w formie poradnictwa

Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa	Forma poradnictwa									
	Poradnictwo medyczne		Poradnictwo psychologiczne		Poradnictwo prawne		Poradnictwo socjalne		Poradnictwo zawodowe i rodzinne	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
4 961	238	5	2 223	45	1 144	23	2 514	51	550	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I – XII 2014 r. w woj. opolskim

Istotnym zagadnieniem jest możliwość odebrania dziecka z rodziny w celu zapewnienia mu bezpieczeństwa. Art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa, iż w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Przywołana wyżej ustawa określa, że decyzję o odebraniu dziecka pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem lub ratownikiem medycznym bądź pielęgniarką. W 2014 roku w województwie opolskim odebrano w ten sposób z rodzin 53 dzieci, w tym 58% stanowili chłopcy, a 42% dziewczynki. Najczęściej dzieci zostały umieszczane w rodzinie zastępczej – 51%, następnie w placówce opiekuńczo-wychowawczej – 30%, najrzadziej u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej – 19%.⁶

Tabela 6. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie	53	w tym chłopcy		w tym dziewczynki	
		liczba	%	liczba	%
		31	58	22	42
Liczba dzieci umieszczonych u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej	10				
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej	27				
Liczba dzieci umieszczonych w placówce opiekuńczo-wychowawczej	16				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I – XII 2014 r.

Na podstawie badań przeprowadzonych w Polsce w 2014 r., których uczestnikami byli profesjonalści na co dzień zajmujący się problematyką przemocy w rodzinie (pracownicy socjalni,

⁶ Tamże.

policjanci, kuratorzy sądowi, członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawiciele oświaty – pedagodzy i psychologowie, przedstawiciele ochrony zdrowia – lekarze pierwszego kontaktu i pielęgniarki) ustalono, że:

- 1) najczęściej z przypadkami przemocy w rodzinie mają do czynienia policjanci, pracownicy gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, kuratorzy sądowi (po 94% wskazań) oraz pracownicy pomocy społecznej i organizacji pozarządowych (90%). Rzadziej o zdarzeniach przemocy w rodzinie powiadamiani są pracownicy oświaty i ochrony zdrowia (68% i 64%),
- 2) powiadomione osoby najczęściej podejmowały w kolejności następujące działania: diagnozowały sytuację osoby i rodziny, informowały o możliwościach uzyskania pomocy, przeprowadzały rozmowy z podejrzanymi o sprawstwo przemocy (informacje o możliwości uczestnictwa w terapii oraz wszczęciu procedury „Niebieskiej Karty”). Rzadziej stosowano radykalne działania, takie jak: zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, zawiadomienie sądu rodzinnego, umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, wszczęcie procedury karnej,
- 3) ze względu na jakość współpracy poszczególnych instytucji najlepiej ocenione zostały ośrodki pomocy społecznej (89% pozytywnych ocen), następnie policja (81%), kuratorzy sądowi (65%). Najbardziej oceniono ochronę zdrowia (od 22% do 44% wskazań),
- 4) jako najmniej dostępne okazały się oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc oraz pomoc psychologiczna dla dzieci doświadczających przemocy. Słabo oceniono również pomoc prawną dla osób starszych,
- 5) wśród czynników ograniczających skuteczność udzielanej pomocy wymieniono: brak motywacji ofiar przemocy do podejmowania działań (81%), rozbudowaną biurokrację (74%), nadmierną liczbę zadań przypisanych poszczególnym instytucjom (69%) i nierówne ich rozłożenie (65%), a także niejasne procedury prawne (51%), niewystarczającą wiedzę i kompetencje służbowe pracowników poszczególnych instytucji (44%)⁷.

Wyniki badań i dane statystyczne potwierdzają konieczność wzmocnienia działań instytucji i podmiotów w zakresie profilaktyki i ograniczenia przemocy w rodzinie, a także ograniczenia skutków agresywnych zachowań. Z *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego* wynika, że w 2014 r. wsparcie z powodu przemocy w rodzinie otrzymało 868 rodzin – o 13% więcej niż w poprzednim roku, a prognoza na rok 2015 przewiduje dalszy - prawie 15% wzrost świadczeniobiorców⁸. Jednocześnie w woj. opolskim odnotowano niski wskaźnik zaspokojenia potrzeb w zakresie instytucji i usług wsparcia rodzin, w których stwierdzono przemoc domową. Mało jest działań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, działań pomocowych i terapeutycznych adresowanych do osób doświadczających przemocy, działań korekcyjno-edukacyjnych i terapeutycznych adresowanych do sprawców, upowszechniających i promujących programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie⁹.

⁷ Projekt Sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres styczeń-grudzień 2014 r., z dnia 11 września 2015 r. wersja na stały komitet Rady Ministrów, <http://www.mpips.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnych/projekty-programow-i-inne/sprawozdania-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-na-lata-2014-2020-za-okres-od-dnia-1-stycznia-2014-r-do-dnia-31-grudnia-2014-r/>

⁸ *Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2014 r.*, ROPS w Opolu, Opole, maj 2015 r., s. 39.

⁹ Zob. *Profilaktyka instytucjonalna w województwie opolskim. Raport z badań Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, przeprowadzonych w województwie opolskim, ROPS w Opolu, Opole, sierpień 2014 oraz *Efektywność pomocy społecznej w gminach wiejskich w województwie opolskim. Raport z badań Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*, przeprowadzonych w województwie opolskim, ROPS w Opolu, Opole, sierpień 2014, <http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=51> (05.10.2015 r.).

5. CELE I DZIAŁANIA WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2016-2025

Na podstawie kierunków i rodzajów zadań przewidzianych w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020* do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego, zostały opracowane i wyznaczone cele oraz zadania ujęte w niniejszym Programie. Poniższe cele są także zbieżne z zadaniami samorządu województwa określonymi w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

W Programie uwzględnione zostały działania profilaktyczne i edukacyjne, których celem jest uwrażliwienie społeczeństwa na występujące zjawisko przemocy, zadania dotyczące zarówno ochrony oraz wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, jak i mające na celu zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Odniesiono się również do szerszego kontekstu systemowego, przewidując działania adresowane do specjalistów i instytucji, zmierzające do tworzenia oraz doskonalenia spójnego i efektywnego systemu zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny *Zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w województwie opolskim*

Cele szczegółowe

Cel 1 *Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie*

L.p.	Cel szczegółowy	Realizator/realizatorzy
1.	Zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	
	zadania	
1.1.	Przeprowadzenie badań, dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa opolskiego	Samorząd Województwa Opolskiego. Wojewoda Opolski, Komenda Wojewódzka Policji w Opolu, Kuratorium Oświaty w Opolu, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.
1.2.	Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie w województwie opolskim	Samorząd Województwa Opolskiego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Wojewoda Opolski, Komenda Wojewódzka Policji w Opolu, Kuratorium Oświaty w Opolu, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy.
1.3.	Przeprowadzenie kampanii społecznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Samorząd Województwa Opolskiego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy. Media regionalne.
1.4.	Wydawanie oraz upowszechnianie publikacji i materiałów informacyjnych dotyczących przemocy w rodzinie.	Samorząd Województwa Opolskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy. Wojewoda Opolski, Komenda Wojewódzka Policji w Opolu
1.5.	Realizacja programów telewizyjnych i radiowych dotyczących przemocy w rodzinie.	Samorząd Województwa Opolskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Media regionalne. Komenda Wojewódzka Policji w Opolu

Wskaźniki:

- 1.1 Liczba przeprowadzonych badań.
- 1.2 Liczba opracowanych diagnoz.
- 1.3 Liczba realizowanych kampanii społecznych.
- 1.4 Liczba i nakład wydanych publikacji i innych materiałów informacyjnych.
- 1.5 Liczba zrealizowanych programów oraz spotów telewizyjnych i radiowych.

Cel 2 Wspieranie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

L.p.	Cel szczegółowy	Realizator/realizatorzy
2.	<i>Wspieranie lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie</i>	
	zadania	
2.1.	Wspieranie placówek dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, w tym dla dzieci.	Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
2.2.	Wspieranie tworzenia lub rozwijania lokalnych systemów informacji dotyczących możliwości pomagania osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
2.3.	Upowszechnianie dobrych praktyk instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.	Samorząd Województwa Opolskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
2.4.	Upowszechnianie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego dotyczących przemocy w rodzinie.	Samorząd Województwa Opolskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Komenda Wojewódzka Policji w Opolu
2.5.	Wspieranie działań pomocowych i terapeutycznych adresowanych do osób doświadczających przemocy w rodzinie.	Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Sądy w ramach swoich ustawowych uprawnień
2.6.	Wspieranie działań korekcyjno-edukacyjnych i terapeutycznych adresowanych do sprawców przemocy w rodzinie.	Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
2.7.	Upowszechnianie i promowanie wzorcowych ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie.	Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Samorząd Województwa Opolskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Sądy w ramach swoich ustawowych uprawnień
2.8.	Upowszechnianie i promowanie wzorcowych ramowych programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.	Samorząd Województwa Opolskiego Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi, Jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wskaźniki:

- 2.1 Liczba wspartych placówek.
- 2.2 Liczba wspartych lokalnych systemów informacji.
- 2.3 Liczba upowszechnionych dobrych praktyk.
- 2.4 Liczba rozpowszechnionych materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania.
- 2.5 Liczba wspartych działań pomocowych i terapeutycznych.
- 2.6 Liczba zrealizowanych działań.

Cel 3 Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług

L.p.	Cel szczegółowy	Realizator/realizatorzy
3.	Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług	
	zadania	
3.1.	Organizowanie i prowadzenie szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie	Samorząd Województwa Opolskiego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu. Organizacje pozarządowe. Komenda Wojewódzka Policji w Opolu. Wojewoda Opolski,
3.2.	Organizowanie seminariów oraz konferencji dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Samorząd Województwa Opolskiego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu. Organizacje pozarządowe. Komenda Wojewódzka Policji w Opolu. Wojewoda Opolski,
3.3.	Wspieranie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji osób pracujących w instytucjach stykających się z przemocą w rodzinie	Samorząd Województwa Opolskiego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu. Organizacje pozarządowe. Wojewoda Opolski,

Wskaźniki:

- 3.1 Liczba zorganizowanych szkoleń, seminariów oraz konferencji.
- 3.2 Liczba uczestników szkoleń, seminariów oraz konferencji.
- 3.3 Liczba instytucji i grup zawodowych uczestniczących w szkoleniach, seminariach oraz konferencjach.

6. REALIZATORZY WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowany będzie na terenie województwa opolskiego w latach 2016-2025. Wdrażanie programu rozpocznie się po jego uchwaleniu, a działania zaplanowane do realizacji w ramach programu będą wdrażane w formie ciągłej.

Poszczególne elementy wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane będą przez:

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu,
2. Referat Polityki Społecznej Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego,
3. Pełnomocnika Zarządu Województwa Opolskiego ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
4. Komendę Wojewódzką Policji w Opolu,
5. Wojewodę Opolskiego,
6. Kuratorium Oświaty w Opolu,
7. Sądy w ramach swoich ustawowych uprawnień
8. Jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty),
9. Organizacje pozarządowe
10. Media regionalne

7. FINANSOWANIE WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE

Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie finansowany będzie z:

1. Budżetu województwa opolskiego.
2. Środków z budżetu Państwa (programy rządowe).
3. Środków z *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014- 2020*.
4. Środków uzyskanych z innych źródeł (w tym zagranicznych).
5. Środki jednostek samorządu terytorialnego- gminnego i powiatowego.

8. RAMOWE PROGRAMY OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ RAMOWE PROGRAMY ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

Ramowe programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowe programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie będą stanowiły odrębne dokumenty poddawane modyfikacjom oraz udostępniane zainteresowanym instytucjom.